דרך ה' — בהבדל שבין נבואת כל הנביאים למשה

הפרש בין כל הנביאים למשה רבינו ע"ה: הנה מדריגות הנבואה ע"ד כלל יתחלקו לב'. אחת מדריגת כל הנביאים חוץ ממרע"ה והב' מדריגת מרע"ה. והקב"ה בעצמו חילקם בחילוק זה וביאר הבדלם בכתוב אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתודע וכו' לא כן עבדי משה וכו':

נבואת הנביאים על ידי מראה או חלום: כלל כל הנביאים חוץ ממשה נבואתם ע"י מראה או חלום וכמ"ש במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו והיינו שהקב"ה משתמש מן החלום החקוק כבר בטבעם של בני האדם להיות לאמצעי להמשיך על ידו הנבואה לנביא ולא שהנבואה והחלום ממין א' אלא שהחלום הוא דבר הגון לפני חכמתו ית' שיהיה אמצעי להמשך הנבואה על ידו ולא אמרו ז"ל (ברכות נז:) חלום א' מס' בנבואה אלא מצד היות בו הגדה והודעה למעלה מגדר ההודעה הרגילה לבני האדם כפי חק השכלתם וכמ"ש למעלה:

והנה בהתגבר שפע הנבואה על הנביא יצא מהרגשותיו וחושיו וישתקע כמו בשינה ותשאר מחשבתו כמחשבת הישן וחולם ואז תמשך לו הנבואה. ואמנם אפשר שיגיע הדבר הזה אל הנביא בעת יקיצתו על הדרך שזכרנו ואפשר שבשכבו על מטתו בחלום הלילה תמשך לו הנבואה. אמנם עכ"פ לא תגיעהו הנבואה אלא אחר היות חוץ מחושיו ומשוקע באותה התרדמה. אמנם אפשר שיקרה הדבר במיעוט זמן וישוב תכף אל מצבו הראשון אלא שבעת הנבאו יצא מן ההרגש ונשתקע בתרדימה לשעה עד שיקבל הנבואה:

ואמנם ראייתם של הנביאים אינה אלא כמי שרואה באספקלריא שבו רואים את הנושאים המצטיירים אך אינם רואים כמי שרואה את חבירו לפניו ולא כמי שרואה באספקלריא א' אלא כמי שרואה מתוך אספקלריאות רבות שנעתק בהן הציור מזו לזו אך הנראה הוא א' ודאי ותנועותיו נראות מתוך האספקלריאות אעפ"י שאין מביטים אליו באור מישור. ולא עוד אלא שאין ראיתם אלא כמי שרואה מתוך אספקלריא בלתי מצוחצחת שא"א לו לראות הנושא בבירור גמור כך א"א להם לראות הכבוד אפי' אחר כל העתקי הציורים הללו בבירור אעפ"י שמה שרואים באמת הוא כבודו ית' ואין בזה ספק אצלם כלל. וגם בכל זה יש מדריגות רבות והבדל בין נביא לנביא שיש שאספקלריא שלו מצוחצחת משל חבירו ומשיג ביותר בירור ואולם הנביא המשיג כל זה משיג הענין לאמתו דהיינו כי הנה מתברר אצלו שהמתגלה ומתודע אליו הוא הבי"ת ומשיג ענין האספקלריא מציאותו וסודו ומשיג ומשכיל ההשכלות הנשפעות לו באמת ובבירור וכמ"ש למעלה בפ"ג. ואמנם כמו שהתודע הכבוד אליו הוא ע"י כל העתקי הציור האלה כן הידיעות המגיעות לו הם ע"י חידות ומשלים ובדרך החלום שהוא האמצעי שעל ידו הנבואה מגעת וכמש"ל:

נבואת משה: אך נבואתו של משה היא בדרך יותר עליון מכל זה והוא א' שלא היה צריך לצאת מחושיו והרגשותיו ולא לחלום כלל אלא היתה הנבואה מגעת לו עודו במצבו התמידי וזהו שנא' בו

פה אל פה אדבר בו והיה מתגלה לו הענין כמי שרואה מתוך אספקלריא א' לבד והיא עצמה מצוחצחת. וכן הידיעות היו מגיעות לו בבירורם ולא ע"י חידות והוא שנאמר ומראה ולא בחידות. ואולם גם לו היה הכבוד מתגלה כפי מה שאפשר לו לקבל וכמי שדיוקנו מצטייר בתוך המראה כי זולת זה א"א לאדם שישיג את בוראו אבל היה בדרך שלפחות הציור ההוא היה משיגו כלו ובבירורו כמי שרואה באספקלריא מצוחצחת ומאירה שאין עיכוב לראותו. ועל זה נאמר ותמונת ה' יביט כי אותו הציור המצטייר שהוא התמונה היה מביט אותו יפה יפה. משא"כ שאר הנביאים שאפי' אותו הציור לא היה אפשר להם שיעמדו עליו היטב והנה מתוך הציור שהיה משיג היה משכיל השכלה גדולה וברורה מאד יותר מכל שאר הנביאים וכמ"ש:

ועוד הבדל היה בין שאר הנביאים למשה ששאר הנביאים לא היה בידם להנבא בכל שעה אלא בשעה שהיה הבי"ת רוצה היה משרה שפעו עליהם ומתנבאים. אך משה הדבר היה תלוי ברצונו והיה מסור בידו להתקשר בו יתי ולהמשיך אליו הגילוי כפי הצורך. עוד שאר הנביאים לא היו משיגים אלא ענינים פרטים מה שהאדון ב"ה היה רוצה לגלות להם אך משה זכה שיגלו לו כל סדרי הבריאה וניתן לו רשות לחקור את הכל ולחפש הכל ונמסרו בידו כל המתפחות שנמסרו לבן אדם מעולם והוא משה"כ בכל ביתי נאמן הוא וכן נאמר אני אעביר כל טובי על פניך:

נבואת ישראל במתן תורה: והנה הנביאים כלם כמו שהיו משיגים הציור שהיה מצטייר להם מן הכבוד כמו שזכרנו והיו משיגים סוד הציור וענינו פי' סוד המצא זה הענין שיהיה הכבוד מצטייר ואיך נמשך זה ומה הכונה בכל זה וכן היו משיגים השכלה אמיתית בסודות גדולתו יתי ע"י הציור ההוא כן היו משיגים אמתת הדבר שבו יתי באמת אין שום ציור כלל ושאין הציור ההוא אלא דבר נעשה לעיני הנביא ברצונו יתי על הטעם הידוע אצלו ועל דבר זה נאמר לישראל ותמונה אינכם רואים זולתי קול וכן כי לא ראיתם כל תמונה. כי הנה ב' הדברים השיגו באמת השיגו תחלה שאמתת מציאותו יתי אין בו שום ציור כלל ועיקר והוא משולל מכל אלה הדמיונות לגמרי ואחר הידיעה הזאת נתגלית להם ג"כ תמונה מן התמונות הנבואיות שעליה נאמר ויראו את אלקי ישראל וכו' ולזה קראו החז"ל (ספרי במדבר יב ח) מראה דיבור שאינו מראה הכבוד באמת אלא מראה שמצטייר מכח הדיבור שהוא כענין הציור המצטייר באספקלריא וכמש"ל שעל ידו משיגים פרטי ענינים בסודות אלקותו יתי ובריאתו והנהגתו וכמו שביארנו: